

שינוי חיובים חוזיים בצל המלחמה

עדכון לקוחות – דצמבר 2023

לקוחות יקרים,

מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ביום 7.10.2023 – אשר השפיעה בצורה מרחיקת לכת על הציבור והמשק בישראל – השאלה האם ניתן לשנות חיובים חוזיים בדיעבד היא אקטואלית במיוחד. מחד גיסא, העקרון היסודי לפיו "חוזים יש לקיים" ניצב בבסיס דיני החוזים בישראל. לפי עקרון זה, יש לקיים חיובים חוזיים ללא תלות בנסיבות חיצוניות, והפרתם עשויה לזכות את הצד שכנגד בכל התרופות שבדין, לרבות פיצויים, אכיפה או ביטול. מאידך גיסא, קיימים כלים משפטיים שונים המערערים עקרון יסודי זה, אשר מאפשרים, בנסיבות חריגות, לסטות מהחיובים החוזיים ומהתרופות בגין הפרתם, כגון דוקטרינת הסיכול וחובת תום הלב.

הכלי המרכזי להתמודדות עם שינוי נסיבות קיצוני המקשה על ביצוע חיובים חוזיים הוא דוקטרינת הסיכול, המעוגנת בסעיף 18 לחוק החוזים תרופות, תשל"א-1970, לפיה, ככל שהפרת חוזה נגרמה בשל שינוי נסיבות קיצוני ושלא באשמת המפר, הנפגע מההפרה יהיה זכאי רק לתרופת הביטול, ולא לתרופת הפיצויים או האכיפה. כדי לזכות בפטור זה, על מפר החוזה להוכיח את קיומם של שלושה תנאים מצטברים, כמפורט להלן.

ראשית, העדר ידיעה או צפיה מצד המפר של הנסיבות המסכלות, בפועל ובכוח. יש להדגיש שהגישה הרווחת בקרב בתי המשפט בישראל בדרך כלל היא כי "הכל צפוי", ואף נקבע בעבר שאירועים כגון מלחמות, מבצעים צבאיים, מגיפות או מזג אוויר חריג הם כולם ניתנים לצפייה מראש. כפועל יוצא של גישה זו, טענת הסיכול התקבלה פעמים ספורות בלבד בהלכה הפסוקה עד כה, כולל בעת שפרצו מלחמות קודמות (כגון: מלחמת יום-כיפור). **שנית**, אי-יכולת מצד המפר למנוע את הנסיבות המסכלות בפועל. **שלישית**, קיום החוזה הוא בלתי אפשרי או שונה באופן יסודי מההסכמה המקורית. בהקשר זה

1

יש להבחין בין טענה בדבר העדר יכולת חוקית או פיזית לקיים את החוזה, לבין העדר יכולת כלכלית לקיים את החוזה, כאשר הסיכוי גבוה יותר לקבלת הטענה הראשונה.

כלי נוסף שעשוי להיות רלוונטי לענייננו הוא חובת תום הלב, המעוגנת בסעיפים 12 ו-39 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973. דיני החוזים בישראל מטילים חובה על הצדדים לנהוג בתום לב במהלך המו"מ ולעמוד על זכויותיהם בהסכם בתום לב. אחד היישומים של חובה זו, **נקבע לא אחת בהלכה הפסוקה ולפיו חובת תום הלב מחייבת את הצדדים לחוזה להשתדל להתאים את תנאיו לשינוי קיצוני בנסיבות שהוביל לכך שקיומו הפך לבלתי סביר בעליל מבחינת אחד מהם. בהתאם לכך, עמידה דוקנית על קיום החוזה, באופן שאינו מתחשב בשינוי חריג ולא צפוי של הנסיבות, וכאשר אין לכך תכלית עסקית ברורה, עשויה להיחשב כחוסר תום לב בקיום החוזה.**

מלבד כלים אלה, קיימים כלים משפטיים נוספים שעשויים לסייע בסוגיה, כגון כללים פרשניים שונים ודברי חקיקה פרטיקולריים, שלא פורטו במזכר זה. על כל פנים, מטבע הדברים, שאלת תחולתם של הכלים המשפטיים שפורטו לעיל היא שאלה משפטית מורכבת, אשר תלויה בנוסח החוזה, במשתנים רבים ובנסיבות הפרטניות של כל מקרה ומקרה. משכך, אנו ממליצים לפנות למשרדנו לקבלת ייעוץ משפטי פרטני, ונשמח לסייע בכל שאלה.

רועי מיוזובניק, עו"ד

מחלקת משפט מסחרי

roeym@agmon-law.co.il

זאב גוטרייך, עו"ד

שותף, מחלקת ליטיגציה

zeev@agmon-law.co.il

המידע האמור לעיל הינו מידע כללי ותמציתי בלבד, הוא אינו מהווה חוות דעת או ייעוץ משפטי ויש לקבל עצה מקצועית נפרדת בטרם נקיטת פעולה משפטית או אחרת בקשר עם הנושאים אותם סקרנו.